

CERKVENI GLASBENIK.

Organ Cecilijinega društva v Ljubljani.

Izhaja po enkrat na mesec in velja za celo leto z muzikalno prilogo vred 2 gold., za ude Cecilijinega društva in za cerkve ljubljanske škofije 1 gold. 50 kr.

Vredništvo in opravištvo je v hiši „Katoliškega društva rokodelskih pomočnikov“, Poljske ulice št. 10.

Jacobus Gallus.

(Iz različnih virov sestavil J. Lavtžar.)

„Cerkv. Gl.“ (oziroma njegovo vredništvo) piše v tretji številki Glasbenikovi leta 1886. naslednje:

„Vljudna prošnja do prečastitih gg. duhovnih pastirjev Ljubljanske škofije. Naša Kranjska ima sina, katerega šteje glasbeni svet med velikane té stroke. Žalibog, da je ravno v svoji domovini malo, premalo poznan, bodisi gledé njegovega življenja, bodisi gledé njegovih skladeb, katere strokovnjaki stavijo v isto vrsto, kakor one „kneza glasbe“ — neumrljivega Palestrine.*) Ta naš rojak zove se Jacobus Gallus. O njem se vé toliko, da je bil rojen na Kranjskem, toda kraj in dan njegovega rojstva nijsta znana. In prav to nam je povod, da one prečastite gg. duhovne pastirje, kateri so na starih župnijah in imajo v svojem arhivu krstne knjige, segajoče vsaj do leta 1550, prav vljudno prosimo, naj blagovolijo pogledati vanje ter poiskati v njih; morda najde kdo našega Jakoba Gallus-a. Bržkone se v nobeni matriki ne nahaja z imenom Gallus, ampak kot domači Petelin, katero ime je po vsej naši deželi znano. V prejšnjih časih so namreč učenjaki in umetniki radi svoja imena latinili. Ako se komu posreči Petelinov rojstni kraj ali morda kaj drugzega o njem najti, naj nam blagovoli priobčiti; jako hvaležni mu bomo mi in ves glasbeni svet“. Toliko „Cerkv. Gl.“

Ta poziv je ostal bržkone brez vspeha, nevem, ali je kdo kaj iskal, ali pa iskajoči niso ničesar zasledili. Znabiti vsled teh vrstic še kdo kaj pogleda. Po naključji sem dobil v knjigi „Zgodovina Nakeljske fare“ (izdal A. Koblar) na strani 75. ta-le zaznamek:

„Jakob Petelin (Gallus) je bil priporočen 15. januarja 1565 od nadvojvode Karola kapitolu Ljubljanskemu za župnika v Naklu“. Ta opazka se nahaja v arhivu ljubljanskega kapitula. Vendar menim, da to ne more biti

*) V kaki razmeri da sta si Gallus in Palestrina primeri Proske-jevo in Ambros-ove opazke, ki sledijo pozneje. Pis.

biti skladatelj Jacobus Gallus, kateri je bil porojen leta 1550 in torej s 15 leti ni mogel biti imenovan župnikom.

Raziskujoč življenje in delovanje Gallus-ovo opomnim najpoprej, da je vse zajeto iz nemških virov, kajti ravno Nemci bolj poznajo ptujca kakor mi svojega rojaka. Ker mi je bila bivajočemu leta 1885 in 1886 v Regensburgu odprta cerkveno-glasbena knjižnica, v kateri se nahaja vsa dotična literatura, podajam tukaj naslednjo razpravo, ki velja sinu slovenske matere. Bere naj jo, kogar reč zanima; komur ni mar za-njo, naj jo opusti.

* * *

Kranjec Jacobus Gallus, ki se imenuje večkrat tudi Hand'l ali Händ'l razločevati se mora od Nemca Jurija Friderika Händel-na, ki je bil več kot sto let pozneje rojen namreč leta 1685. v Halle. Ta je živel mnogo časa v Londonu in je bil poseben umetnik v oratorium-u. Znana so njegova dela: Messias, Samson, Judas Maccabäus, Josua, Jephta. Umrl je 1759. in je pokopan v Westminster-u na Angleškem.

Naš Jacobus Gallus se je rodil leta 1550. na Kranjskem, zato se imenuje večkrat tudi s pristavkom Carniolus. Gotovo je bil glasbeno zelo nadarjen, da je mogel doseči tako slavno ime. Kje da se je v glasbi izobraževal, ni znano natanko; sploh nam manjka veliko pojasnil iz njegovega življenja. Zgodovinarji trdijo, da se je izobrazil v glasbi v Benetkah, kar je tudi verjetno. V onih časih je bila posebno znana venecijanska šola, iz katere je izšlo mnogo umetnikov. Med njimi je bil gotovo Gallus, saj naša Kranjska ni tako daleč od Venecije. Gallus-ov učenik je bil brez dvoma Andrea Gabrieli († 1586), kapelnik v Benetkah in začetnik renesanse v cerkveni glasbi. Vsled tega spada tudi Gallus v dobo prerojenja cerkvene glasbe. To spričujejo njegove skladbe, zlasti trije osmeroglasni moteti (Cantate Domino, Dominus Jesus, Hodie completi), ki natanjko izražujejo znak venecijanske šole. Tukaj ni več one prepletene polifonije, tudi ne več onega umetnega posnemanja glasov, kakor pri laških klasikih, ampak vse se giblje bolj v homofoninem slogu.

Iz nadaljnega Gallus-ovega življenja nam ni znano družega, kakor da je postal pozneje kapelnik škofa Stanislaja Powlowskega v Olomucu in potem 1587. celo kapelnik cesarja Rudolfa II. v Pragi, kjer je tudi umrl šele 41 let star 4. julija 1591. Po pravici so žalovali za njim vsi, ki so umetnika poznali in slavili so njegovo smrt z različnimi žalostinkami.

V oziru Gallus-ovih skladeb velja staro pravilo: *Tolle et lege!* t. j.: Odpri knjigo njegovih mnogovrstnih umotvorov, občuduj jih in uči se iz njih: „Najpoprej se moraš z njegovimi deli seznaniti, toda ne površno ampak temeljito: potem šele bodeš znal ceniti umetnika po zasluženju“.

Sedaj vprašam: Koliko pa je pri nas tacih, ki bi Gallus-a poznali? Znan je pač marsikateremu njegovi „*Ecce quomodo moritur justus*“, ki je v vsej prostosti skoraj nepresegljiv. Peli smo ga s posebnim veseljem bogoslovci vsako leto veliki petek pri procesiji k božjemu grobu. Kje pa so njegove druge skladbe, katerih se nahaja na stotine? Kdo jih pozna? — Glavna zbirka Gallus-ovih skladeb je izšla v Pragi leta 1586 z naslovom:

Tomus primus Musici Operis Harmoniarum Quatuor, Quinque, Sex, Octo et Plurium vocum, quae ex sancto catholicae Ecclesiae usu ita sunt dispositae, ut omni tempore inservire queant. Auctore Jacobo Handl. Pragae typis Georgii Nigrini Anno MDLXXXVI. Iz tega dela je dal natisniti Proske v svoji „Musica divina“ naslednje motete:

1. Ecce concipies.
2. Super solium David. Obe ste krasni skladbi, vendar naj se intonuje eno sekundo višje.
3. Obsecro Domine. Ima posebno lepo deklamacijo, skladba je resnobna in precej težavna.
4. Egredietur virga. Jako duhovito, z fino ritmitiko, en ton višje.
5. Radix Jesse. Ravno tako.
6. De coelo veniet. Se glasi nekoliko trdo. Teh šestero toček je namenjenih za advent.
7. Natus est nobis Deus de Deo. Za božič. Eno terco višje.
8. Ab Oriente venerunt Magi. Za praznik svetih treh kraljev.
9. In nomine Jesu.
10. Vespere autem Sabbati. Prijetna in precej polifonina skladba.
11. Recessit pastor noster.
12. Sepulto Domino.
13. Ascendens Christus in altum.
14. Regali ex progenie.
15. Domum Tuam Domine (Dedicatio Ecclesiae).

Dalje se nahajajo v tej zbirki še: Miserere, Benedictus, Christus factus est obediens in Te Deum laudamus za dva zbora.

Od Gallus-a imamo pa razun omenjenega še več družih skladeb, ki so izšle v različnih tiskarnah in z različnimi naslovi kakor n. pr. „Sacrae cantiones de praecipuis festis quator, quinque, sex, octo et plurium vocum“ (Nürnberg 1597). Potem: „Motettae, quae prostant omnes“ (Frankfurt 1610). itd.

O Gallus-u pišejo vsi cerkveno-glasbeni literati jako hvalevredno. Naj omenim toraj nekoliko kritike, kolikor sem je nabral v dotičnih virih.

1. Bernhard Kothe piše v knjigi: „Abriss der Musikgeschichte“: „Gallus je bil občespoštovan in se sme po pravici primerjati z laškimi skladatelji, ki so živeli v zlati dōbi cerkvene glasbe“.

2. Leopold Heinze prišteva v „Musikalisches Lese- und Bildungsbuch“ Gallus-a prvim nemško-venecijanskim glasbenikom ter ga imenuje z mojstri: Hasler, Gupelzheimer, Erbach, Aichinger, Lassus.

3. Jožef Sittard, profesor na konservatoriji v Stuttgartu piše v „Compendium der Geschichte der Kirchenmusik“: Jakob Gallus se prišteva najbolj odličnim skladateljem. Njegova dela so postavljena za 4, 8, 12 in še več glasov. Dà, nahajajo se celo skladbe za 24 glasov, ki so razdeljene v štiri zборе po šestero glasov“.

4. Arrey v. Dommer pravi v knjigi „Handbuch der Musikgeschichte“: „Poleg Orlanda Lassus-a, ki je bil kapelnik v Monakovem, imenuje se med

prvaki tudi Jacobus Gallus, kateri nam je zapustil veliko skladeb odlikujočih se po umetni kontrapunktiki in po veličastvu glavnega vtisa“.

5. Raymund Schlecht, znan po svojem delu „Geschichte der Kirchenmusik“, častno omenja Gallus-a z opazko, da so ga zelo cenili njegovi sovrstniki, nekateri ga celo previsoko povzdigovali.

6. P. Utto Kornmüller (primeri njegov „Lexicon der kirchlichen Tonkunst“): „Gallus je bil kot umetnik v cerkveni glasbi jako čislán, in ko je umrl, poveličevali so ga še toliko bolj z mnogimi pesnimi in spevi. To čast si je pa tudi zaslužil, ker ga še danes stavimo v enako vrsto z najboljšimi cerkvenimi skladatelji“.

7. Emil Naumann govori v svojem obširnem delu „Illustrierte Musikgeschichte“ o Gallus-u: „V venecijansko šolo so zahajali najbolj nadarjeni učenci s severa in prvih eden je bil Jacobus Gallus. Živeč ob času reformacije spoznaval se je vedno katolika, vendar so ga tudi protestantje tako čislali, da je sprejel luteran Erhard Bodenschatz 19 Gallus-ovih skladeb v svojo glasbeno zbirko Florilegium Portense okrog leta 1600“.

8. Za nas najbolj važni sodbi o Gallus-u ste pa gotovo kritike Proske-jeva in Ambros-ova, kajti ta dva glasbena literata se morata prištevati onim, ki so res „stare“ poznali, njihove skladbe po različnih knjižnicah iskali in jih samostojno presojevali. Množica pisateljev namreč le prepisuje, zato pa tudi v desetih virih zaporedoma ravno to nahajaš, kar je že prvi povedal. Poslušajmo toraj kanonika Proske-ja: „O Gallus-u, ki se imenuje po svojem rojstnem kraju tudi Carniolus, nam zgodovina zelo malo pove. Po pravici so njegovo tako zgodnjo smrt obče obžalovali, kajti Gallus je v kratkem teku svojega življenja ekstenzivno in intenzivno toliko storil, da ga moramo prištevati prvim skladateljem onega časa. Od cesarja Rudolfa II. je dobil privilegij za izdajo svojega obširnega glasbenega dela, ki obsega štiri zvezke in šteje 374 številčk štiri- petero- šestero- osmero- in večglasnih skladeb. Le kdor Gallus-a iz njegovih proizvodov pozna, cenil bode izvanredno njegovo nadarjenost. Vendar ga pa ne bode povzdigoval čez mero ali ga stavil v enako vrsto s Palestrino“.

9. Zadnjega in mislim, da najbolj temeljitega poroka navedem še Ambros-a,*) ki je spisal štiri debele zvezke glasbene zgodovine z naslovom „Geschichte der Musik“. V tretjem zvezku na strani 574. se bere o Gallus-u nastopno:

„V drugi polovici 16. veka imenuje se šestokrat Kranjec Jakob Gallus kot izvrstni skladatelj, pravijo mu celo nemški Palestrina. Nekateri so šli tako daleč, da so ga v prevelikem navdušenju stavili še nad Palestrino! Toda to je presiljava, ne da bi hoteli Gallus-a poniževati, a vedeti se mora, kakošen razloček je med Palestrinovo prepleteno polifonijo in med Gallus-ovimi bolj homofinimi skladbami. Vendar je in ostane Gallus po individualnosti

*) Ambros je bil rojen l. 1816 v Mauth-u pri Pragi. Postal je doktor prava in višji državni pravdnik v Pragi. Svoje proste ure je posvetil popolnoma zgodovini cerkvene glasbe. Sad njegovega truda je omenjena jako temeljito sestavljena cerkveno-glasbena zgodovina, katera mora biti znana vsakemu glasbeniku. Zložil je tudi opero „Bretislaw a Jitka“; iz tega se lahko sklepa, da je bil Slovan. Umrl je na Dunaji 1876.

t. j. po svojih označilnih mnogokrat prečudno osnovanih harmonijah pomenljiv skladatelj onega časa“.

Žalibog, da nimamo od Gallus-a (kolikor je meni znano) nobene latinske maše, temuč večjidel le motete, ki se rabijo o gotovih časih.

Slovenski cecilijanci, zlasti tisti, ki se poskušate v skladanji za cerkev, sezite po vzorih, kakor je ravnokar opisani! Gallus-ova muza je sicer na videz nekoliko priprosta, skoraj navadna, toda tembolj prikupljiva, kolikor bolj se ž njo soznamimo. Toraj ravno nasprotno skladbam naših tudi — skladateljev, ko jih človek vže po prvem branji ne vzame več v roko.

Mašni rezponzoriji.

(Konec).

Kmalu po povzdigovanju seže mašnik v kánona skrivnostno tihoto se slovesnim: *Per omnia saecula saeculorum*, mi pa odgovorimo: Amen. Kaj pa je mašnik molil, da od nas zahteva: Tako je in tako bodi? — Molil je: Po njem — t. j. po Jezusu Kristu, kateri na altarlji leži —, v njem in ž njim bodi Tebi Bogu, vsegamogočnemu Očetu v edinosti sv. Duha vsa čast in slava —; mašnik se je toraj z daritvijo Jezusa Krista, po kateri se veličastvu božjemu najviša čast in slava daje, zedinil, mi pa se sklenemo ž njim kličoč: Amen, dà, tako bodi, tako naj se zgodi! Ni mar, kakor da bi tù tekmovali z nebeškimi angeli, kateri molijočim svetnikom odgovarjajo: „Amen! Čast in slava bodi našemu Bogu vekomaj. Amen!“

In slednjič, zakaj pa cerkev moli, kadar tretjič, koj po Očenašu s *Per omnia saecula saeculorum* odgovor „Amen“ zahteva? Cerkev moli: „Reši nas, o Gospod, vseh zlegov, preteklih, sedanjih in prihodnjih, in na pripročnjo blažene in prečastite, vselej device matere Marije, kakor tudi svojih sv. apostolov Petra in Pavla in Andreja in vseh svetnikov daj nam milostno mir v naših dneh, da bodemo z mogočno pomočjo usmiljenja Tvojega vselej greha prosti in vsega vznemirjenja rešeni“. Kaj moremo boljšega storiti, kakor iz dna srca klicati: Amen, dà, to nam daj, česar cerkev prosi, reši nas vsega greha, vsega nepokoja, vsega zlega; dodeli nam svojo milost in svoj mir!

Res da ne vém, ali mi je po vsem tem, kar sem tù povedal, še posebej treba navduševati, da bi vsi vsaj pri slovesni službi božji, če tudi ne svojih glasov, a vendar svoja srca zedinili v prekrasni in blagonosni „Amen“, da se naša molitev in naše češčenje kakor iz enega srca in enih ust v nebesa povzdigne! Eno pa je gotovo in ne dá se mu ugovarjati, namreč, da oni, kateri ne razumijo ali se branijo svojo molitev z molitvijo sv. cerkve skleniti, samim sebi velikansko škodo provzročujejo.

3. Vzajemno petje pred prefacijo. O Zveličarji pripoveduje sv. pismo, da je, preden je bil pri zadnji večerji kruh in vino izpremenil, oči proti nebu povzdignil, se svojemu nebeškemu očetu zahvalil, in da je,

preden je šel na oljsko goro darovat se, sè svojimi učenci zahvalno pesen pel, kakor je bila navada pri judih, kadar so jedli velikonočno jagnje. Izveličarja posnema sv. cerkev, kadar neposrednje pred izpremenjenjem ponavljajočim daritev Kristovo zapoje nepopisljivo-krasno hvalno pesem — tako zvano prefacijo ali predglasje. Videli smo že, kako jo „per omnia saecula“ s „tiho molitvijo“ (*oratio secreta*) veže in kako lepo jo vpeljuje pozdrav mašnikov, *Dominus vobiscum*. Takoj po tem nadaljuje mašnik sè slovesnim in resnim pozivom: *Sursum corda* = kvišku srca, na kar se oglasi odgovor: *Habemus ad Dominum* = Imamo ja pri Gospodu. Mašnik spremlja besede svoje s pomenljivim obredom, da roki povzdigne in razpnè, kakor bi hotel s prorokom Jeremijo (žal. p. 3, 41.) rèči: „Povzignimo srca svoja z rokami k Gospodu v nebesa“. Že sv. Ciril Jeruzalemski piše o tem: „Mašnik kliče: Kvišku srca! — kajti resnično ob isti uri, ki naj bi nas najbolj pretresla, moramo svoja srca k Bogu povzdigniti niti jih doli na zemljo in na posvetna opravila obračati. S tem klicom zapoveduje mašnik vsem, da za tisti čas opustimo vse zemeljske skrbi in domače težnje. Vi pa odgovorite: „Imamo ja pri Gospodu“ ter tako mašniku pritrdite. Toraj naj nikdo tù v cerkvi ne stoji, ki bi sicer z ustmi le-té besede izgovoril, njegovo srce pa bi se sprehajalo po posvetnih skrbeh. Zmiraj moramo sicer na Boga misliti, a zlasti o tem času“. Da ne bode „*Habemus ad Dominum*“ laž iz naših ust, iščimo, kakor nas apostel (Kološ. 3.) opomína, z mislijo, besedo in v djanju, kar je zgoraj, kjer sedi Krist na desnici Očetovi.

Ako je pa srce pri Bogu, zamaknjeno v njegovo veličastvo in dobroto, mora nehoté zagnati glas slavljenja in hvale. Zato nadaljuje mašnik: *Gratias agamus Domino Deo nostro* = Zahvalimo se Gospodu našemu Bogu; mi pa odgovorimo: *Dignum et justum est* = Vredno je in spodobi se. Vredno je, da se zahvaljujemo gledé na Boga; saj je on nas Gospod in delivec vseh dobrot. Spodobi se gledé na nas, ki smo njegove stvari in njegovo ljudstvo, katero napolnuje s svojimi milostmi. S tem kratkim odgovorom se sklenemo z vso naslednjo prekrasno zahvalo in si prisvojimo besede mašnikove: V resnici vredno in pravično je, spodobno in koristno, da se vselej in povsod zahvaljujemo tebi, o sveti Gospod, vsegamogočni Oče, večni Bog, po Kristu Gospodu našem, po katerem tvojemu veličastvu hvalo in češčenje prinašajo zbori angelov, s katerimi združeni kličemo: Svet, svet, svet, itd. Z mašnikom in po njem s sv. cerkvijo, iz po cerkvi z angelskimi zbori in s Kristom samim zedinjeni, prinašamo na tak način daritev hvale in češčenja, kakoršne bi iz svoje lastne moči nikakor prinesiti ne mogli. Ker je pa izmed naših najiminennejših dolžnosti tudi ona naše hvaležnosti do Boga in ker apostol od pravih kristjanov zahteva, da je njihovo življenje, t. j. misli, besede in djanja v nebesih, tedaj vprašam: Kdaj in kje imamo lepšo priliko, ono dolžnost lepše in popolniše spolnovati, kakor če pri sv. maši svoja usta in srca s cerkvijo ter z nebeškim Jeruzalemom zedinimo, čutila in misli k nebu povzdignemo? Ali kako se bomo odgovarjali, ako vpričo veselega hvalospeva vojskovalne in zmagovalne cerkve in ako navzlic njunega resnobelega poziva nemi ostanemo ter v pozemeljske skrbi in nečimernosti zakopani nijedne besedice ne najdemo za hvalo božje neskončne dobrote in milosti? Gotovo ne bode za

vrednega spoznan pridružiti se večni hvalni pesmi v nebesih oni, kdor je zanemarjal na zemlji z besedo in djanji Bogu čast in hvalo prepevati.

4. Sklepno petje. Po dokončani daritvi in primerni zahvali nahajamo že od najstarejše dobe sèm slovesno razpuščenje vernikov z besedami: *Ite missa est* = Idite, spuščanje je, daritev je končana, na kar se odgovori z: „*Deo gratias*“ = Bogu bodi hvala.

Slovesno popevanje teh kratkih besedí ima namen, spomin dovršene daritve, rekel bi v najzadnjem srčnim koticu pri vernih zasadi. Mesto „*Ite missa est*“ poje se ob dneh, kadar se gloria ne moli: „*Benedicamus Domino*“ = Poveljučimo Gospoda. S temi besedami nekdanj vernih niso spuščali, marveč od njih zahtevali, da so po končani maši še pri sledečih ji urnih molitvah v cerkvi ostali. Ker se je to godilo ob dnevih resnobnega in spokornega značaja, ko se tudi gloria ni prepevala, si lahko razlagamo, da se še dandanes maše, v katerih se gloria nahaja, z *Ite missa est* zaključujejo. Po vsi pravici odgovori ljudstvo: *Deo gratias*, hvala Bogu. V teh besedah se še enkrat povzamejo vsi čuti hvaležnosti naše, ki smo jo Bogu za milosti, prejete pri sv. maši, dolžni. Izreka se sklep, to hvaležnost tudi skozi ves dan ohraniti in v djanju pokazati. Vse naše življenje bodi neprenehljiv *Deo gratias*. S takim hvaležnim mišljenjem, s tako blagimi sklepi se ločimo od hiše božje, kjer smo prejeli toliko blagoslova, kakor apostoli, kateri prejemi blagoslov pri vnebohodu Gospodovem, so se molijoč z velikim veseljem vrnili v Jeruzalem. (Luk. 21, 51.)

S popevanjem kratkih in vendar tako krepkih responzorijev udeleževali so se, kakor smo že omenili, verni prvih stoletij — cerkvenega petja. Odgovarjali so na molitve mašnikove ali na petje primicerijevo (predpevčevo) in duhovniškega pevskega zbora z Amen-om“, „Allelujo“ ali „Kyrie eleison-om“ ali s kratko psalmovo vrstico. To je bilo ono petje, ki je sv. Klemen Aleks. občni glas vernih zove, in ki je sv. Bazilij skupno vez ljubezni in edinosti imenuje. To je ono petje, ki je po besedah sv. Ambrozija enako mogočnemu bučanju morja, v kojem so možje in žene, mladenči in device, starčki in otroci v enoglasni molitvi Bogu v slavo svoje glasove zlagali. To je bilo ono petje, o katerem sv. Atanazij govori, „da je krasno spričevalo bratovske edinosti ter da Boga nagiba, da usliši skupno molitev: kajti če po obljubi Izveličarjevi dva ali trije zbrani v njegovem imenu prejmo, česar so prosili, koliko moč mora imeti še le glas zbranega naroda, kadar k Bogu kliče: „Amen!“ — O da bi se vendar tudi dandanes le-tega molitvenega petja vadili! Kajti ne v močnem in krepkem glasu, marveč v pobožnosti in soglasju src je tičala in tiči moč in lepota cerkvenega petja. Glejmo vendar bolj na to, da se bodemo s tako priprostim odgovori pri sv. maši z mašnikovimi in sv. cerkve molitvami, pa tudi s Kristovo daritvijo samo združili! Udeležba darov sv. maše postane potem vsakako rodovitnejša, kakor ko bi le vsak zase molil ali sè samim glasom Boga častiti hotel — à srce njegovo bi bilo daleč, daleč proč — Bog sam vedi kje? „Molitev sv. cerkve je ušesu in srcu božjemu najprijetnejša in zato tudi najmočnejša. Blagor toraj onim, kateri s cerkvijo skup molijo,

svoje prošnje s prošnjami ljubeznive in vselej uslišane neveste večnega ženina sklepajo“. (Guéranger).

O pogrebu odraščениh.

O sv. maši za ranjke ter o njenih liturgičnih pesmih pisal je „C. Gl.“ v št. 10., 11. in 12. l. 1883. V najtesnejši zvezi z njo pa so obredi, molitve in pesmi pri pogrebu odraščениh. Daritev sv. maše je središče, okoli katerega se ona razvrstujejo; je solnce od katerega dobivajo pomen in življenje. Rimski ritual pravi naravnost: „Sv. obrede in običaje, kojih se sv. cerkev vsled najstarejših izročil in naredb papežev pri opravi po svojih mrtvih otrocih poslužuje, naj župniki kot pravi izraz verskih skrivnosti, kot znamenje krščanske ljubezni in kot najzdatnejšo pomoč ranjkim vernim z najgorečnejšo skrbjo opravljajo in ohranijo. Kar je starodavnega vira, naj se, kolikor mogoče, ohrani, t. j. da se sv. maša daruje vpričo ranjkega*), preden se izroči grobu“.

Vsled tega gredó ondi, kjer niso posvetue postave nasprotne ali ni drugih ovir, po mrliča in ga najpred v cerkev prenesó. Mašnik ga prvič na domu blagoslavlja molijoč antifono: „Si iniquitates“, „Ako se bodeš na grehe oziral, o Gospod, kdo bode obstal?“ s psalmom „De profundis“, „Iz globočine kličem“ in krsto z blagoslovljeno vodo poškropi. „Pri prvem pogledu na mrliča sv. cerkev groza spreleti, ker se spomina grešnosti človekove ter svetosti in pravičnosti Sodnikov; prav zato je tudi njena prva beseda klic po usmiljenju. Da bi bila pa molitev izdatnejša, blagoslovi mašnik mrliča z vodo govoreč pomenljive besede: „Z nebeško roso oblij tvojo dušo Bog Oče“ itd., namreč z roso milosti in usmiljenja, tolažbe in okrepcave. Kakor vse molitve, katere se pri ranjkem opravljajo, ozira se enako škropljenje in kajenje najprej na dušo in še le potem ne truplo, katero se ima enkrat udeleževati izveličanja duše.

Po blagoslovljenju zapoje se antifona „Exultabunt“, „Radovale se bodo strte kosti“ in med popevanjem spokornega psalma „Miserere“, Usmili se me o Bog, začne se sprevod naprej pomikati. „Ako je pot dolga, molijo se še gradualni psalmi ali drugi psalmi iz oficija za ranjke, konci vsacega psalma pa se pristavi „Requiem aeternam“; toda ti psalmi naj se pobožno, razločno ter resnim glasom pojó (glasno izgovarjajo) do cerkve“ (Rimski ritual.) Navedeni psalmi, zlasti znani 50. „Miserere“, hranijo grešne duše najponižnejše in najmilejše klice po usmiljenju ter odpuščenju greha in kazni, ki je tã živi kot prošnje za ranjke v nebesa pošiljamo. Vmes pa se svetijo nade tolažljivi žarki, ki polajšujejo žalost in zvekšujejo zaupanje naše, kakor namikajo besede antifone: „Radovale se bodo strte kosti“. S to antifono zaključí se petje psalmov, kadar mrliča do cerkve prinesó. Med tem, ko ga v cerkev nesó in

*) Hvale vredno je, da se po deželi še večinoma ravna po želi sv. cerkve, da v navzočnosti ranjkega sv. mašo in bilje opravljajo in ga še le potem pokopljejo. Žalibože! da v Ljubljani ni tako, (celo pri pogrebi mašnikov ne). Tã je malo molitve, toliko več pa parade.

krsto pred altar postavijo, poje se vzajemna pesem „Subvenite“: Pridite svetniki božji, prihitite angeli Gospodovi: sprejmite dušo njegovo (njeno) in pripeljite jo pred obličje Najvišjega. V. Sprejmi te Krist, ki te je poklical, in angeli naj te popeljejo v naročje Abrahamovo. R. Sprejemši njegovo (njeno) dušo. V. Gospod daj mu (ji) večni mir in večna luč naj mu (ji) sveti. R. Pripeljite jo pred obličje Najvišjega“.

Res, ginljivo lepa in pomenljiva molitev! Zemeljska hiša božja, v katero se mrlič nese, je podoba, dà še več, je predvor one nadzemlske hiše nebeškega Očeta, v kateri je veliko stanovanj. Kako lepo toraj moli cerkev, da, kakor mrtvo truplo v hišo božjo pred obličje v presv. zakramentu pričujočega Boga prinesemo, bi enako tudi dušo prosto trpljenja vic angeli in svetniki sprejeli in spremili pred obličje Najvišjega, kjer bode našla večni mir in izveličanje! Cerkev rabi tù prej omenjene molitve misleč si trenutek smrti in prav zato kliče angele in svetnike, naj hitijo na pomoč duši, ki se ima ločiti s tega sveta. Da je temu tako, priča, da se „Subvenite“ tudi moli v trenutku smrti.

Mrlič se pred altar tako postavi, da je obličje umrlega mašnika, kakor je bilo v življenju enako tudi po smrti proti národu obrneno, obličje neduhovnika pa proti altarju. — Potem (ako dopuščajo čas in okoliščine) se moli ali poje „dnevni oficij za ranjke“. Zložen je iz psalmov, beril in prošenj, v katerih se najtesnejše molitveno občestvo med vojskujočo in trpečo cerkvijo in neko ljubeznjivo namestništvo razodeva, ker cerkev skoro tako govori, kakor bi stala pred stolom božjim in ondi za trpečo cerkev v vicah molila. „Tesna zveza se kaže najlepše in najginljivejše s tem, da molivec skoro povsod namesto ubogih zapuščenih duš govori, le-té pa po njem in ž njim kakor iz enega srca k usmiljenemu Bogu molijo; celó berila so taki namestovalni klici. A le-ti klici se vselej zaključujejo s kako prosilno molitvico, n. pr. z „Bog jim daj večni mir i. t. d. z vrstico in oracijo, ali s posameznimi responzori“*). Posamezne dele prekrasnega oficija za ranjke razlagati, tù ni mogoče niti potrebno. Le toliko opomnimo, da njegov začetek sega v najstarejšo dōbo; nekateri razlagatelji celo menijo (vsakako krivo), da se dá speljati na apostolsko uredbo. Gotovo je pa, da so že v prvih štirih stoletjih trupla ranjkih kristijanov v cerkev prinašali, kjer so pri njih med molitvijo in popevanjem psalmov noč prečuli; odtod je tudi nastal „Officium defunctorum“, mesto katerega se tudi često rabi beseda „vigilia“, slovensko „bilje“ t. j. ponočna straža.

„Ako se pa iz temeljenih vzrokov, n. pr. radi pičlega časa ali radi drugih pogrebov ves oficij ali pa celo tudi njega del (en nokturn in laudes) peti ali moliti ne dá, vendar se druge molitve in prošnje nikdar opustiti ne smejo“ (Rituale Rom.), t. j. one kratke molitvice, s katerimi se navadno oficij za ranjke sklepa: „A porta inferi etc.“ in kojih konec je molitev mašnikova: Reši, o Gospod, dušo služabnika vsih grehov vezi, da v veličastvu vstajenja med tvojimi svetniki in izvoljenimi od Tebe vzbujen večno življenje doseže: Po Kristu, Gospodu našem.

*) Amberger, II. 598.

Potem se za ranjkega (slovesna) maša opravi, kakor jo rimski misale za dan pokopa predpisuje, in jo je „C. Gl.“ v VI. letniku v bistvenih potezah razložil.

Navada, za ranjke sv. daritev in molitve opravljati je po spričbi sv. Izidorja Seviljskega († 636) apostolskega vira, „ker se po vsem svetu nahaja“. Zato „naj se sv. maša vpričo mrliča nikar ne opušča, da je le večja slovesnost dnéva ali kak nujen vzrok ne zabranuje“ (Rit. Rom.)

V navzočnosti mrliča naj se toraj sv. daritev in cerkvene molitve opravijo, „da pogled na-nj verne toliko bolj k molitvi vnema in živejše na lastno umrljivost opomina; pa tudi zato, ker naj bi bilo tudi truplo deležno cerkvenih molitev in ker je le-tó sploh važen moment cerkvenega pogreba“. — Ako pa opravilo iz kakega vzroka vpričo mrliča ni mogoče, naj se postavi vsaj mrtvaški oder (tumba), ki nam mrliča samega predstavlja.

Po končani sv. maši se mašnik h krsti podá, da moli tako zvano „absolucijo“. „Ona je blagoslov nad ranjkim, da bi mu bil Gospod milostljiv in da bi ga odvezal pri sodbi. Kakor ljubeča mati stopi cerkev pred sodnika ter povzdignenima rokama prosi milosti za svojega otroka“. Zopet nam cerkvena molitev trenutek smrti in sodbe predoči in to na najživejši način. Mašnik moli: „Ne hódi v sodbo sè svojim služabnikom, o Gospod, kajti pred tabo ne bode nikdo za pravičnega spoznan, ako se mu po tebi odpuščenje grehov ne dodeli. Ne ponižaj torej, prosimo, svojim izrokom njega, ki Ti ga pobožna molitev krščanske vere priporoča, temuč daj, da se bode s pomočjo Tvoje milosti ognil sodbi zavrženja, on, ki je bil v življenju zaznamovan z znanjem sv. Trojice, ki živiš in kraljuješ vekomaj“. — Takoj pevci zapojó „Libera“, t. j. vzajemno pesem, katera po svoji vsebini in melodiji človeško srce pretresti mora; marsikaj v njej nas spomina na senkvencijo „Dies irae“ „Reši me, o Gospod, večne smrti ob onem strašnem dnevu, kadar se bodo tresla nebesa in zemlja, ko prideš svet sodit z ognjem. V. Tresti sem se jel in bojim se, ko doide dan odgovora in sledeča jeza; R. Kadar se bodo tresla nebesa in zemlja. V. Oni dan, dan jeze, stiske in revščine, veliki in jako bridki dan. R. Ko prideš svet sodit z ognjem“. Skoro tako je, kakor bi slišali v teh besedah klicanje prestrašene duše v trenutku smrti; kakor bi videli ranjkega povzdignenima rokama pred strašno sodbo trepetaje milosti prositi; in mi sami povzdignemo v njegovem imenu oni ginljiv glas: „Reši me, o Gospod“. Vendar je pa ta namestovalna molitev veliko ginljivejša vpričo mrtvega trupla, čegar sodba še ni dognana, kakor nad dušo, marveč bode zvršena stoprav oni dan strahu, ko se bodo nebesa in zemlja tresla t. j. na sodnji dan. — Končá se „absolutio“ nad mrličem z znanimi prošnjami: Gospod, daj mu večni mir — Gospod, usmili se ga — Peklenskih vrat reši itd. in z mašno oracijo: O Bog, kateremu je lastno itd. Prošnje se predočijo in potrdijo sè slovesnim škropljenjem in kajenjem mrliča, kar mašnik ne stori stoječ, ampak gredoč okoli krste.

Zdaj nesó mrliča k grobu. Med tem ko ga k „počitku“ in kot seme v njivo božjo položé, da, kar je sejano v trohljivosti in slabosti, zopet vstane v netrohljivosti in veličastvu: moli cerkev, naj bi tudi duša šla k počitku v nebeški raj. Med potjo k grobu se poje: „V raj naj te spremijo angeli, pri

prihodu tvojem naj te vsprejmó mučenci ter naj te popeljejo v sveto mesto Jeruzalem. Zbor angelov naj te vsprejme in z Lazarjem, nekdam siromakom najdi večni mir". — Mrliča v jamo denejo. Cerkev mu podeli še zadnjikrat blagoslov in dá, ko trikrat prstí na krsto vrže, zemlji, kar je iz nje vzetega, in kar naj se po božji sodbi zopet k nji povrne.

Toda cerkev vedoč, da je smrt premagana po zmagi Kristovi, ter da bodo oni, ki v grobéh počivajo, zopet vstali, kakor je Krist vstal, spremeni svojo molitev v pesem vstajenja. Prične se z besedami Kristovimi kot antifono: „Jaz sem vstajenje in življenje; kdor v mé veruje, bode živel, če tudi je umrl in vsak, kateri živi in v mé veruje ne bode umrl vekomaj“. Potem se poje „Benedictus“, hvalna pesem Caharijeva. Ona s krasnimi besedami povečuje sad odrešenja, po katerem smo oproščeni sovražnikov, da mu (Bogu) služimo brez strahu v svetosti in pravičnosti vse dni svojega življenja. Konci kaže na neizmerno usmiljenje božje, s katerim nas je obiskal vzhod z visokosti (t. j. Jezus Krist), da sveti onim, ki sedé v tēmi in smrtni senci, ter da vodi naše noge na pot mirú. Ponovi se antifona in znane kratke prošnje. V končni molitvi se sklicuje cerkev še enkrat na milost usmiljenega Boga, opomina, da se je ranjki „prizadeval“ njegovo voljo spolnovati, in prosi, naj mu nikar vrača po meri njegovih grehov, ampak kakor ga je tū na zemlji prava vera vezala v cerkveno občestvo, tako naj ga zedini usmiljenje božje z angeli v nebesih. Vse opravilo se končá z molitvijo za duše vseh vernih ranjkih.

Nazajgredé od groba naj se moli, toda natihoma, antifona: „Ako se oziraš na grehe“ s psalmom „Iz globočine“, „De profundis“. — Ako ni mogoče mrliča najpred v cerkev prinesti, poje se „Subvenite“ pri prihodu na pokopališče; „In paradisum“ pa kadar se gré proti jami. „Absolutio“ in „Libera“ tadaj izpadeja ter se o pravem času po končanem „Requiem-u“ pri tumbi opravi. — Resnična lepota cerkvenih obredov in molitev za ranjke je že sama ob sebi jasna, da je skoraj ni bilo treba razlagati. Kdo bi ne želel, v toliko imenitni stvari strinjati se s cerkvijo, in tako moliti, kakor ona moli. Dá, če je sveto in dobro sploh za mrtve moliti, koliko svetejše in boljše je moliti zanje tako, kakor moli sv. cerkev. Kolika ljubezen do ranjkih se kaže v njenih obredih in molitvah! Koga bi to ne ginilo in ne navdajalo le-té obrede in molitve čislati in ljubiti kot prave skrivnosti vere, kot znamenje krščanske ljubezni in najizdatnejšo pomoč ranjkim? Kdo bi se ne čutil srečnega v nadi, da bode tudi on kedaj deležen učinkov le-té neizrekljivo velike ljubezni sv. cerkve do ranjkih? Kdo bi se ne trudil to vedno bolje razumevati, kar sv. cerkev vsaki dan s toliko skrbjo opravlja? Kdo bi si ne želel v tako važni stvari strinjati se s cerkvijo in tako moliti za svoje brate in sestre, kakor naša mati sama moli? Mi sami ne vemo, kako naj bi najboljše molili, toda sv. Duh nas podpira v naši slabosti; dá, on sam moli za nas v neizrekljivih zdihljajih t. j. po sv. cerkvi, v kateri živi, vse vlada, in po kateri k nam govori. Naj bi se vendar sè sv. cerkvenimi molitvami če dalje bolje soznani in je kot pokorni otroci rajši rabili! Naj bi se niti v cerkvi niti na grobovih dragih nam ranjkih take pesmi ne prepevale, katere nimajo ne po besedah in ne po skladbi cerkvenega, temuč le posvetnega duha! Ver-

nim dušam in kedaj tudi naši revni duši bode od tod izviral tisočeren blagoslov, in vekšala se bode čast božja in njegove cerkve tu na zemlji in onkraj v nebesih.

Največji zvonovi.*)

Št.	Kraj	Zvon	Zvonar	Letnica	Teža. klg.
1.	Moskva	Car Kolokol	M. Monterine	1734	190.000
2.	Moskva	Trockoj			164.000
3.	Moskva	Bolskoj	Bogdanos	1817	70.000
4.	Moskva	Sv. Ivan		1819	56.000
5.	Peking			1403	53.000
6.	Novgorod				30.000
7.	Köln o/R.	Cesarski zvon	A. Hamm	1874	26.200
8.	Nanking				22.000
9.	Lisabon (stolnica)				20.000
10.	Toulouse				19.000
11.	Olomuc (stolnica)				17.200
12.	London (št. Pavel)			1881	17.500
13.	Rim (sv. Peter)		L. Vallidier	1775	15.700
14.	Dunaj (sv. Štefan)		J. Aichamer	1771	15.700
15.	Rouen (George d'Amb.)		J. le Machon	1501	15.400
16.	London Parlam.	Big Ben	J. Warner.	1856	15.400
17.	Sens				14.500
18.	Milan (stolnica)				14.500
19.	Schenkenfelden		C. Potz	1764	14.400
20.	Erfurt (stolnica)	Gloriosa	G. de Wou	1497	13.300
21.	Magdeburg	Maxima	J. Jacobi	1702	12.800
22.	Paris (stolnica)	Emanuel		1680	12.800
23.	Montreal (stolnica)		Th. Maers	1847	12.700
24.	Frankfurt (stolnica)	Gloriosa	J. G. Grosse	1877	12.300
25.	Bern	St. Vincencij			11.600
26.	Schaffhausen (Münster)			1486	11.100
27.	Praga (stolnica)	Sigismund	Jaroš	1549	10.900
28.	Köln o/R (stolnica)	Preciosa	H. Brodermann	1448	10.800
29.	Vratislava (sv. Elizabeta)		G. Milde	1507	10.600
30.	Amiens	Banclouche		1749	10.000
31.	York (Münster)	Great Peter	Th. Maers	1845	10.500
32.	Rheims (stolnica)	Charlotte	P. Deschamps	1575	10.000
33.	Dunaj (stolnica)	Pummerin	U. Weiss	1558	10.000
34.	Brügge			1680	10.000
35.	Hamburg (st. Peter)		J. G. Grosse	1878	10.000

*) Želji, naj bi „C. Gl.“ pisal tudi o zvonovih, kakor n. pr. Gregorius-Blatt, ne moremo lahko vstreči, ker ta stroka zahteva skušenj in študij, in je sploh kočljiva reč. Morda pozneje kdaj; za danes prinesemo le zapisnik največjih zvonov.

Št.	Kraj	Zvon	Zvonar	Letnica	Teža. klg.
36.	Lyon (sv. Ivan)				9.600
37.	Marseille (Notre-Dame)				8.600
38.	Hildesheim (stolnica)	Cantabona	J. G. Grosse	1875	8.300
39.	Görlitz (sv. Peter in Pavel)		M. Hillinger	1516	8.000
40.	Utrecht (stolnica)	Salvator	G. de Wou	1505	7.900
41.	Schneeberg (sv. Marija)	Donnergl.			7.800
42.	Nürnberg (sv. Lavrencij)			1392	7.700
43.	Halberstadt (stolnica)	Domina	J. G. Grosse	1875	7.700
44.	Oxford	Great Tom		1680	7.300
45.	Treviri (stolnica)		Brulete	1628	7.300
46.	Oldenzaal		G. de Wou	1493	7.200
47.	Antwerpen				6.900
48.	Bruselj				6.800
49.	Auch (sv. Marija)				6.500
50.	Halle a/d S.			1480	6.400
51.	Köln o/R (stoln)	Speciosa	J. de Becchel	1449	6.300
52.	Hamburg (sv. Nik.)	Concordia	J. G. Grosse	1876	6.300
53.	Monakovo (N. Lj. G.)	Susana	H. Ernst	1493	6.000
54.	Dancig (Mar. cerkev)	Sigismund		1453	5.800
55.	Utrecht (stolnica)		G. de Wou	1515	5.800
56.	Athen (Münster)	Maria	Petit & br. Edelbrock	1881	5.800
57.	Boulogne				5.700
58.	Regensburg (stolnica)			1325	5.700
59.	Magdeburg (stolnica)	Apostolica	J. Wentzel	1690	5.600
60.	Lipsko (sv. Nikolaj)		J. König	1634	5.500
61.	Vratislava (stolnica)		J. J. Krumpfer	1721	5.450
62.	Exeter			1675	5.400
63.	Rodez			1841	5.300
64.	Gent	Roland			5.300
65.	Brno (sv. Jakob)			1515	5.300
66.	Chalons	St. Vincent			5.300
67.	Rouen (stolnica)	Quatroue			5.300
68.	Lincoln	Great Tom	Th. Maers	1835	5.300
69.	Marijacélj	Cesar Franc	F. X. Gugg	1830	5.160
70.	London (St. Pavel)			1708	5.150

D o p i s i.

Od nekod, koncem julija. Toraj zopet! Zazibal sem se v sladke sanje misleč in želež tudi, da boše vendar konec onemu nepotrebneju bojevanju s peresom o petju cerkvenem. Pisalo se je od obeh strani dalje časa, in veselo priznavam, da se je petje cerkveno zboljšalo v mnogem obziru v zadnjem času. To morajo pripoznati tudi tisti, ki stojé z „napetim bajonetom“. — Pa pri nas je „srbečica“ neka posebna bolezen. Tako je

srbelo tudi 20. t. m. nekoga na Gorenjskem (gl. Novice št. 30), ki siloma hoče zopet prepir v deželo.

25letnica smrti g. Riharja ponuja mu priliko, udrihati po sedanjem petju, kakor bi bilo hotentotsko. G. vrednik, na uho Vam povem, da skoro gotovo poznam pisca onih vrstic v „Novicah“ ne samo po čestitem obrazu, ampak tudi po njegovi muzikalčni izobrazbenosti. Pokojni Rihar mu je gotovo hvaležen za spomin, postavljen v „Novicah“, a nehoté se spominja tudi onega dné, ko mu je g. „Novični L.“ poslal nek svoj „umotvor“ v popravo, pa ga je (g. R.) pokazal pomilovaje drugim z besedami: „Was soll ich mit diesem Unsinn!“ G. L. pa tudi v naših dneh nima sreče; farmani dotični — da molčim o veščakih — jako nemilo sodijo o njegovem orglanji. Za danes sem tiho o tem. Samo to rečem: Kdor hoče kritikovati petje cerkveno, mora sam biti vešč temu — sicer je slepec pri barvah. G. L.! Kdor ima maslo na glavi naj ne hodi na solnce — to, prosim Vas najljubnejše, povejte vsakemu. —

Spoštovali smo in bodemo — to s povdarkom povdarjamo — gospoda Riharja vedno radi preobilnih zaslug, ki si jih je stekel za cerkveno petje, a pristaviti moramo pa tudi, da do popolnosti do sedaj ni še dospel nijeden. G. Rihar je 4 leta pred smrtjo sam komponiral za možki zbor latinsko mašo s celim tekstom, ki se je enkrat in edini-krat pela tudi v ljubljanski stolnici in pevcem povdarjal potrebo petja celega teksta. To samo mi kaže, da se je blagi in prezaslužni komponist (dasi tudi pozno) pripravil za pravo liturgično petje.

Še to-le. Da ne bode kdo sumničil tega ali onega kot pisatelja teh vrstá, podpišem polnim imenom Nekdo.

Iz Ljubljane, 31. julija. Imel sem te dni priliko ogledati si nove orgle, ktere je ravnokar izvršil ter doma postavil znani orglar g. France Goršič. Narejene so za farno cerkev sv. Marjete ob Rabi (v Graškem okraji). Število njihovih spremenov ni ravno veliko — le 12 poječih spremenov — učinek njih pa krasen: in ravno to mi je dalo povod, da nekoliko več o tem izvrstnem delu spregovorim.

Oglejmo si najprvo njih dispozicijo!

I. Man.

1. Principal 8', cinast od E.
2. Viola Gamba 8', cinasta od G.
3. Hohlflöte 8', les in cin.
4. Oktava 4', cinasta.
5. Superoktava 2', cinasta.
6. Mikstura 3 — 4 na.

Obseg klavijatur je sedaj navadni.

II. Man.

7. Goselni principal 8' cinast od G.
8. Salicional 8', cinast od G.
9. Lieblich Gedackt 8', les in cin.
10. Flute harmonique 4', cinasta.

Pedal.

11. Violonbass 16' lesen.
12. Bordunbass 16' lesen.

Pomožne poteze.

13. Manualni sklep.	17. Zbiralnik mezzoforte.
14. Oktavni sklep, namreč spodnih oktav	18. Zbiralnik forte.
II. manuala k I. manualu (16' učinek).	19. Zbiralnik Tutti.
15. Pedalni sklep k I. Man.	20. Pianissimo.
16. Pedalni sklep k II. Man.	

Kdor pozna značaje orgeljnih spremenov, bo na prvi pogled tu zapazil, da so te orgle (da rabim priliko) podobne barveniku, ki ima sicer le malo predalčkov, pa napolnjene s poglavitnimi barvami, iz katerih spreten slikar sestavi umé skoraj vse druge. Tu nahajaš principale različnih menzur in velikosti, tu zadostno število bolj ali manj rezočih glasov, (Gamba 8', Salicional 8'), tu krite in odprte flavte temnega in jasnega značaja, tu celo po 16' glas (po oktavni kopulu) z bogato raznovrstnostjo v srednji legi, ki bi jo samostojen Bordun 16' ne dal. In najmilejšega (mehaničnega) spremena „Pianissimo“, ki (z družimi spremeni) učini tresujoč glas „Voix céleste“, tukaj tudi ne

manjka. Pedal — nekako izvanredno samo z dvema 16' spremenoma — dobi vso potrebno večjo ali manjšo jasnost in moč po pedalnih sklepih k II. ali I. manualu. Petegni mehki Bordunbass 16' in prideni mu po kopuli (št. 14) lepi Salicional 8': in občudoval boš nežno lepoto ter skoraj menil kak „jezični“ spremen slišati.

Glas polnih orgel je v resnici impozanten, ki zadosti že za prostorno cerkev.

Kar se tiče posameznih spremenov, se odlikujejo tu principalji z ono ogromno (pa lepo) močjo, po kateri je g. Goršič že pri Trnovskih orglah l. 1864 zaslovel in ktera Grške veščake na Walkerjeve izdelke napominja. Viola Gamba 8' (s sedaj mnogo rabljeno „harmonično uzdo“), Salicional 8', Hohlflöte 8', Lieblichgedackt 8' in Flute harmonique 4' so tu tako krasni, da jim je velika pohvala gotova. Kombinacija: Salicional 16' in Flute harm. 8' (po okt, kop.) združena z Violo Gamba 8', v pedalu pa Bordunbass 16', Salicional 8 in Flaut. harm. 4' je velike lepote; marsiktere še enkrat večje orgle je ne premorejo. — Poskusi Lieblichgedackt 16', Flute harm. 8' zvezati (nam. in okt. sklep) z Hohlflöte 8'; v pedalu pritegni Violonbass 16' in Ped. kop. k II. man.: tako imaš za requiem prelepi glas, kateremu po pridjanem Principalu 8' veliko častitljivost podeliš. Druge lepe kombinacije bo spremen registrovalec kmalu izumel; za potrebe navadne mu bodo dobro služili 3 zbiralniki.

O lepi notranji izdeljavi, popolni mehaniki itd. ne bom posebej govoril; le opozoriti še hočem na to, da po izkazu dispozicije se s cinom ni štedilo.

Preč. gosp. župniki, katerih (znabiti velike) cerkve nimajo denarja — in njih kori ne prostora — za velike nove orgle, se pri tem delu lahko prepričajo, da pri taki dispoziciji, izvršeni po takem mojstru, se dá tudi z malimi sredstvi zares veliko doseči. — Kakor mi je rekel g. Goršič, stale bodo te orgle pri njemu do Velikega Šmarna; toraj dovolj časa za ogled.

J. — e —.

Razne reči.

— Orglarska šola „Cecil. društva“ v Ljubljani prične novo šolsko leto dne 17. septembra t. l. ob desetih dopoldne sè slovesno sv. mašo v stolnici; popoldne ob treh pa se snidejo učenci v šolskih sobah. — Ker je od preteklega leta ostalo toliko številno učencev (19) za prihodnje leto, da bi učiteljske moči ne mogle shajati, ako bi se vsprejemali novinci ter, kakor navadno, za-nje priredil posebni tečaj; dalje ker bi primanjkovalo časa za poduk in za osebne vaje učencev na društvenih instrumentih (1 glasovir, 1 harmonij in edine orgle) — učenci pa lastnih instrumentov v svojih stanovanjih nimajo, sklenil je odbor Cec. društva v seji dne 14. julija enoglasno: da se za prihodnje šolsko leto 188/9 **novi** učenci v orglarsko šolo ne bodo vsprejemali. — Dalje: ker se orglarska šola vzdržuje z doneski cerkvá ljubljanske škofije in imajo tedaj domači učenci prvo pravico do nje (dasiravno so se doslej v njej šolali tudi učenci iz tujih škofij brezplačno) sklenil je odbor: da bodo v prihodnje in sicer že z novim šolskim letom začenši, učenci iz tujih škofij plačevali šolnine 5 gld. za vsako polletje. Ta naredba velja, se vé da, že za one tuje učence, ki so poduk lani sprejemali in ga hočejo zdaj nadaljevati ali dovršiti.

— Cecil. društvo za škofijo št. Hipoliško je priredilo 30., 31. jul. 1. in 2. avg. 1888 cerkv.-glasben podučevalni kurz za duhovnike, pevovodje, orglavce in učitelje. Predmeti: katoliška liturgija in nje dotikajoče se cerkvene določbe, gregorijanski koral (teoretično in praktično), pevska metodika, národno cerkv. petje, večglasno petje, dirigovanje, nauk o sestavi orgel in o harmoniji, zgodovina cerkv. glasbe, cerkv.-glasbeni repertoar. Udeležniki kurza so peli pri večernih in pri veliki maši v franciskanski cerkvi (2. avg.) in pri koralni maši v stolnici. Poučevalo so domači moči: špiritual Dobner, prof. Ditko, kurat Wandl, župnik Zelger, prof. Presl. Po končanem kurzu je bil občni zbor Cec. društva. — Št. Hipoliška škofijska okrožnica št. 7., ki govori o pogojih sprejema v deško semenišče, zahteva naj prosilci v prošnji povedó, „ali in koliko so v glasbi izobraženi“, ker bodo pri sicer enakih lastnostih izobražene v glasbi rajše v semenišče jemali, kot neveščake. Prav tako! Saj gojenci malega semenišča, imajo postati mašniki, katerim naj bi glasba, zlasti koral, ne smela biti deveta briga.

— Dne 16. avg. t. l. bode tudi v Feldkirchen-u na Koroškem občni zbor „cecil. društvo za Krško škofijo“; od 17—22. sept. pa poučevalni kurz za orglavce, katerih, posebno izmed učiteljskega stanu, mnogo pričakujejo.

— Pred nekoliko časom so listi mnogo poročali, da nameravajo pevci papeževe ali Sikstove kapele v Pariz potovati in ondi koncertovati. Celó vstopnina 20 frankov in marsikaj družega se je povedalo. Zdaj se je pa zvedelo, da sv. oče Leon XIII. takih „koncertov“ ne dovoló, ker bi utegnili marsikatero nerednost po pariških cerkvah povzročiti.

Oglasnik.

Cerkvene pesmi nabrane med slovenskim narodom. Zvezek III. Izdaja cecilijansko društvo za goriško nadškofijo. Tiskal J. R. Milic v Ljubljani. Cena 50 kr. po pošti 55 kr. — Z veseljem pero v roko vzamemo in oglasimo ta zvezek, obsezajoč 20 cerkvenih pesem (2 božične, 2 spokorni, križev pot, 4 velikonočne, zahvalno, k sv. Duhu, pri blagoslovu, 2 Marijini in 4 lavretanskih litanij). Harmonizacijo preskrbela sta dobro znana gospoda Dan. Fajgelj in J. Kokošár, o kojih spretnosti v zlaganji nihče dvomiti ne more. Št. 3 je česka novoletnica; škoda, da ji je melodija spačena; št. 13. (Lož na Kranjskem?) je znana nemška „Wir ehren Dich“, tretji „sve-ti“ gre v originalu še na kvinto; zato je F dur previsok ton za pesem, konec pa je predruhačen. Št. 18. je zložena po gregorijanskem koralu. Čestitamo goriški nadškofiji, da okus o cerkvenem petji ondi tako srečno napreduje, kakor kaže izdavanje omenjenih pesem. Sl. odboru cecil. društva v Gorici pa, in posebno gg. vrednikoma gré za toliki trud iskrena zahvala vseh vrlih slovenskih Cecilijancev, katerim delo kaj radi priporočamo.

Pod naslovom „I. g. Hladnik op. 10.“ nam oglašá novo delo mladega skladatelja, nič manj kot 22 cerkvenih skladb v partituri, in sicer 5 Tantum ergo, 5 mašnih, 10 Marijinih pesem in 2 Te Deum-a. Cena 1 glđ. 20 kr. Imeli smo že večkrat priliko pohvaliti marsikatero skladbo Hladnikovo in radi smo to storili, ker je bilo pravično. A tudi grajati smo že morali extravag. nce mladega talenta; svetovali smo mu, naj gleda, da ne zaide na kriva pota. Žalibog, da je nas le-tó novo delo zopet osupnilo. G. Hladnik hodi po svojem potu, misleš prikupiti se „ljudskemu okusu“. — Izmed 22 številk bi bila najboljša št. 4., ako bi ne bil konec brez potrebe v drugem tonu, nego začetek, ne gledé še na grdo kvinto pri drugem „sensuum“. Tudi 1. „Oče večni“ bi radi vsprejeli, da nas preveč ne spomina znanih „Tantum ergo“ v Ceciliji. Da dopolnimo trojico, nam še prav dopada 2. mašna „V ponižnosti klečimo“. Zdaj pa smo pri konci. Ne da bi vse drugo sploh zavrgli, vendar pa moramo nekoliko besedi pristaviti. V omenjenem zvezku je ni več skladbe, s katero bi mogli biti popolno zadovoljni; nekaj jih ne odobrujemo zaradi napačnih postopov, harmoničnih in kontrapunktičnih; nekaj jih ne kaže sploh glasbenega okusa, zoper marsikaj smo s cerkvenega stališča, toraj ob kratkem: Skladbe niso delane s potrebno pridnostjo in samokritiko. Z glasovi tako postopati, da ne rečemo razsajati, kakor na godalih, temu se ne pravi „lahka skladba“. In kaj porečemo o postopu 13 terc v dvoglasju? kaj o rabi nonakordov? — Nekateré številke, posebno one za moški zbor zložene, postanejo pravcate „fantovske“, ako je pevci „s korajžo“ pojó. Dovolj! To smo bili dolžni povedati s stališča cerkveno-glasbenega, ker zmirom in povsodi gledamo kot straža cerkvene glasbe edino na stvar, nikdar na osebe; tem manj pa hočemo koga razžaliti. Narobe, marveč hočemo s prijateljskimi nasveti cerkveni glasbi razširiti krog pravih prijateljev.

 Današnji list „C. Gl.-a“ je dvojen gledé teksta in muzikalne priloge; velja toraj za meseca avgust in september.

Vredn.

Pridana je listu 8. in 9. številki priloga.

Odgovorni vrednik lista Janez Gnjezda. — Odgovorni vrednik glasb. priloge Anton Foerster. Zalaga Cecilijino društvo. — Tiska R. Milic.